

היום נלמד בעזרת ה':

עבודה זרה דף ה

[ע"פ ביאור 'חברותא']

וצריכא, הגמרא מבארת למה הוצרכה גזירת המקום בין על היחיד ובין על הציבור: **דאי אשמועינן**, אם היה משמיענו רק **ביחיד**, יש מקום לומר, שלכן קיבלו הקב"ה, **משום דלא מפרסם חטאיה**, ואין בחטאיו חילול ה'. **אבל ציבור** שחוטאים, **דמפרסם חטאיהו**, שחטאיהם מפורסמים, ויש בכך חילול ה', **אימא**, יכולנו לומר כי לא תתקבל תשובתם. לכן משמיענו "ציבור".

ואי אשמועינן, אם היה משמיענו רק **ציבור**, היה מקום לומר, שלכן קיבלם הקב"ה, **משום דנפיש רחמיהו** [גירסת הב"ח: **זכותיהו**], רחמי שמים מרובים עליהם, לפי שיש להם זכות הרבים. **אבל יחיד**, **דלא אלימא זכותיה**, אין זכות היחיד חזקה, **אימא**, יכולנו לומר כי לא תתקבל תשובתו. לכן משמיענו "יחיד". והקב"ה מקבל תשובת יחיד כרבים, ורבים כיחיד.

ודרשה זו, היינו היא הדרשה דדרש רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי, מהו ביאור הא דכתיב [שמואל ב כג] **"נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על"**?

אל תיקרי "הוקם על", אלא "הוקם עול". וכך אמר הכתוב: **נאום דוד בן ישי, שהקים עולה של תשובה**.

ועתה הגמרא מביאה עוד מאמר הדומה למאמרו של רבי יהושע בן לוי "כל מצות שישראל עושין בעולם הזה, באות ומעידות אותם לעולם הבא".

ועוד אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: **כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, המצוה מקדמתו והולכת לפניו, הולכת לפני מיטתו ומכרזת לפניו. שנאמר** [ישעיה נח] **"והלך לפניך צדקך, וכבוד ה' יאספך"**.

וכל העושה עבירה אחת [בעולם הזה], העבירה **מלפפתו**, עוטפתו כמו מלבוש, ומוליכתו ליום הדין. **שנאמר** [איוב ו]: "ילפתו ארחות דרכם, יעלו בתהו, ויאבדו". ודרשין כך: "ילפתו", יאחזום, "ארחות דרכם", העבירות שעשו הרשעים, ו"יעלו בתהו" אתם, ו"יאבדו" בעולם הבא.

רבי אלעזר אומר: העבירה קשורה בו כמו כלב. **שנאמר** אצל יוסף הצדיק עם אשת פוטיפר [בראשית לט]: "ולא שמע אליה לשכב אצלה, להיות עמה". ודרשין את כפילות הלשון: "**לשכב אצלה**" - בעולם הזה. "**להיות עמה**" - בעולם הבא.

ועתה הגמרא מביאה מאמר ריש לקיש בענין עון העגל. **אמר ריש לקיש:** **בואו ונחזיק טובה לאבותינו** עושי העגל! **שאלמלא הן לא חטאו**, שאם הם לא היו חוטאין בעגל, והיו נשארים במעמדם כמלאכים בשעת מתן תורה - **אנו לא באנו לעולם!** ומנין אנו למדים שאבותינו הגיעו לדרגת מלאכים, ובעקבות העגל חזרו להיות כבני אדם?

שנאמר [תהלים פב]: **אמר הקב"ה:** "אני אמרתי אלהים אתם, ובני עליון כולכם. אבל משעה שחטאתם בעון העגל, אכן, כאדם תמותון, וכאחד השרים תפלו". ודרשין כך: "**אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם**" בשעת מתן תורה. אבל - **חבלתם מעשיכם**, כאשר עשיתם את העגל. ולכן, "**אכן, כאדם תמותון**", והרי אתם כבני אדם, בני תמותה.

ומקשינן: **למימרא**, האם בא ריש לקיש לומר, **דאי לא חטאו, לא הוו מולדו!**? לא היו מולידים. והאיך יתכן לומר כן, **והא כתיב** [בראשית ט] **שהקב"ה צוה "ואתם פרו ורבו"**. הרי שנצטוו על מצות פריה ורביה?

ומתריצין: רק **עד סיני** יפרו וירבו, ולא משם ואילך. ומקשינן, הרי **בסיני נמי** נצטוו לפרות ולרבות, שהרי **כתיב** [דברים ה] **שאמר הקב"ה למשה אחרי מתן תורה "לך אמור להם: "שובו לכם לאהליכם"**. הרי שנצטוו גם אז על מצות פריה ורביה?

ומתריצין: לא נצטוו אז על פריה ורביה, אלא אמר הכתוב שיחזרו **לשמחת עונה** – לפקוד נשותיהם בעונתה. שכל ימי מתן תורה היה אסור להם כמו שנאמר [שמות יט] "אל תגשו אל אשה". ומקשינן: והכתיב בסיני [שם] "**למען ייטב להם ולבניהם לעולם**". הרי משמע שילידו?

ומתריצין: אין הכוונה לבנים העתידין להוולד להם, אלא **לאותן** שכבר נולדו, והם **העומדים על הר סיני**.

ועתה הגמרא מביאה מאמר של ריש לקיש בעצמו, ושל רבי יוסי, לסתור את דברי ריש לקיש.

והאמר ריש לקיש: מאי, מהו ביאור הא דכתיב [בראשית ה] "זה ספר תולדות אדם", וגומר. ויש לשאול: וכי ספר היה לו לאדם הראשון?! והיה לו לומר "זה תולדות אדם"? והתירוץ, אכן היה לו ספר –

מלמד הכתוב שהראה לו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון, דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, דור דור ופרנסיו –

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא, שמח בתורתו ונתעצב במיתתו.

שנאמר בפרק הנדרש על אדם הראשון [תהלים קלט] "ולי מה יקרו רעך אל, מה עצמו ראשיהם".

אמר אדם הראשון "ולי, מה יקרו רעך אל", והוא דורו של רבי עקיבא, שהיו "רעי אל", כביכול, לפי שמסרו נפשם על קדוש ה'.

הרי שגם אחרי מתן תורה, היו עתידים להוליד, והקב"ה אף הראה לאדם את כל הדורות? ועוד קשה –

ואמר רבי יוסי [גירסא אחרת: רב אסי]: אין בן דוד, מלך המשיח, בא – עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, הנמצאות באוצר הנשמות הנקרא "גוף". והיינו, כל הנשמות נבראו בימי בראשית, ונתנם הקב"ה שם באוצר ["גוף"], ועד שלא תכלינה כל הנשמות שבאוצר על ידי שתינתנה בבני אדם, תתעכב הגאולה –

שנאמר [ישעיה נז]: אמר הקב"ה: **"כי לא לעולם אריב, ולא לנצח אקצוף"**. כי **רוח מלפני יעטוף, ונשמות אני עשיתי"**.

ודרשין: לא אחר זמן הגאולה לעולם, ולא לנצח אקצוף מלגאלם. ומה שהגאולה מתעכבת מלכוא, **"כי רוח מלפני יעטוף"**, הנשמות שעדיין נמצאות לפני באוצר ושמו **"גוף"**, הנשמות שאני עשיתי, הן המעכבות את הגאולה, וכשיכלו - אז אביא את הגאולה.

הרי שעד זמן הגאולה, עוד יולדו להם, והרבה נשמות יבואו לעולם הזה? ומתריצין: **לא תימא**, אין כוונת ריש לקיש לומר: **"אנו לא באנו לעולם"**, כי ודאי שהיו עתידים להוליד עוד -

אלא כך היא כוונת דברי ריש לקיש: **"אנו, כמי שלא באנו לעולם"**. דהיינו, שהם נתעלו אז לדרגת מלאכים החיים לעולם. וכיון שהם היו קיימים גם עתה, ממילא, אנו לא היינו חשובים כלום, ביחס אליהם.

ומקשינן: **למימרא**, האם ריש לקיש בא לומר, **דאי לא חטאו** בעון העגל, **לא הוו מייתי**, לא היו מתים? והאיך יתכן לומר כן?!

והא כתיב בתורה, **פרשת יבמות, ופרשת נחלות**, ירושות, שמצוותיהן מתקיימות בעקבות מיתה, ואם לא היו מתים, למה כתבתן התורה?

ומתריצין: התורה כתבתן **על תנאי**. שאם יחטאו, ותיגזר עליהם מיתה, יקיימו פרשת יבמות ופרשת נחלות.

ועל כך אמר ריש לקיש, שאלמלא לא חטאו, לא היו מתים.

ומקשינן: **ומי כתיבי קראי על תנאי?** האם נכתבו פרשיות בתורה בספק, ועל תנאי?!

ומתריצין: אין, אכן -

דהכי אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי, מהו ביאור הא דכתיב [בראשית א]: **"ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי?"** - **מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר: אם מקבלין ישראל את התורה - מוטב, ואם לאו - אחזיר אתכם לתהו ובוהו! כמבואר למעלה.**

מיתבי: הגמרא מקשה על ריש לקיש שאמר שאם לא היו חוטאים בחטא העגל לא היו מתים, מכרייתא, שנאמר בה, שגם אם לא היו חוטאים, היו מתים, אלא שהיו מבטלים מעליהם גלות ושלטון הגוים.

דנניא: נאמר בתורה [דברים ה]: **"מי יתן והיה לבכם זה ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים, למען ייטב להם ולבניהם לעו לם"**.

ומה היא אותה ההטבה?

אמר הקב"ה: **הרי לבטל מהם מלאך המות - אי אפשר, היות שכבר נגזרה גזרה על אדם הראשון "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"**

הא, הוי שומע מכאן, **שלא קיבלו ישראל את התורה לקבל שכר בעולם הזה** [כגון, שלא ימותו], **אלא, כדי שלא תהא אומה ולשון של הגוים שולטת בהן**. וזו ההטבה, **שנאמר "למען ייטב להם ולבניהם לעולם"**.

הרי שלא נתבטלה מהם מיתה בשעת מתן תורה, וקשה על ריש לקיש? ומתריצין: **הוא, ריש לקיש, דאמר, סובר הוא, כי האי תנא, כמו שדרש רבי יוסי:**

דנניא, רבי יוסי אומר: לא קיבלו ישראל את התורה - אלא, כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן.

שנאמר [תהלים פב] **אמר הקב"ה: "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם", ואתם חבלתם מעשיכם - "אכן כאדם תמותון", משמע, שלפני שחבלו מעשיהם, לא היו מתים.**

וריש לקיש סובר כרבי יוסי.

ועתה הגמרא מבררת דרשות הכתובים.

ורבי יוסי נמי, מה הוא יענה? הא כתיב "למען ייטב להם ולבניהם לעולם", ויש לדייק מכאן, טובה הוא דהויא, רק ייטב להם, כגון שלא ישלטו בהם אומה ולשון - הא, אבל מיתה איכא, ועדיין ימותו. ואיך דורש רבי יוסי, שלפני שחבלו מעשיהם ניתן להם שכר שלא ימותו?

ומתריצין: **אמר לך רבי יוסי:** זו עצמה היא ההטבה שעליה דיבר הקב"ה, **כיון דליכא מיתה - אין לך הטבה גדולה מזו.**

ומבררין: **ותנא קמא** של הבריייתא הראשונה, שאמר לא נתבטל מהם המות, **נמי**, גם עליו יש לשאול: מה יענה - **הא כתיב "אכן כאדם תמותון"**, ומשמע שלפני שחבלו מעשיהם, כן נתבטל מהם המות?

ומתריצין: **מאי מיתה** הנאמרת בכתוב "אכן כאדם תמותון"? - **"עניות"**. לפי שעני חשוב כמת. דהיינו, שהקב"ה אמר, כיון שחבלתם מעשיכם ישלטו בכם אומה ולשון המכלים את ממונכם [כמו שנאמר בנבואת משה [דברים כה] "והסתרתי פני מהם והיה לאכול", ודרשין, שהגוים יכלו את ממונם של ישראל].

ואילו לא חטאו היו עשירים, והיו פנויים ליראת ה' ושמירת מצותיו.

הגמרא מביאה מאמר חכמים ש"עני" חשוב כמו "מת".

דאמר מר, כמו ששנינו בבריייתא: יש **ארבעה** בני אדם, שהם **חשובים כמו מתים**. **אלו הן**: מי שהוא **עני**, או **סומא**, ו**מצורע**, ו**מי שאין לו בנים**.

עני - מנין אנו למדים שחשוב כמת? **דכתיב** [שמות ד], שאמר הקב"ה למשה לשוב ממדין למצרים, ואין לו לירא משונאיו **"כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך"**. **ומאן נינהו?** מי הם אותם האנשים שביקשו את נפשו של משה? הלא הם **דתן ואבירם**, הם שהלשינו את משה לפרעה, כשאמר להם "רשע! למה תכה רעך". ויש לתמוה: **וכי מתו** במצרים? הרי מתו במדבר בעדת קורח. אלא נתרץ: **מיהו הו, אכן חיו, אלא שירדו מנכסיהם**, ולכן הם נחשבים כמת.

סומא - **דכתיב** [איכה ג] **"במחשכים הושיבני כמתי עולם"**, הרי שאדם הנתון במחשך ואינו רואה, נחשב כמת.

מצורע - **דכתיב** [במדבר יב] במרים בעת שנצטרעה **"אל נא תהי כמת"**, הרי שמצורע נחשב כמת.

ומי שאין לו בנים - **דכתיב** [בראשית ל] שאמרה רחל אל יעקב **"הבה לי בנים, ואם אין מתה אנכי"**, הרי שנחשב כמת.

הגמרא מביאה ברייתא המדברת בגודל שכר הליכה בדרכי ה' [ומשמע ממנה ששכרם יהיה שבני ישראל ישלטו על האומות, וזו השייכות למה שאמרו: הא לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא ישלטו בהם אומה ולשון].

תנו רבנן: נאמר בתורה [ויקרא כו]: **"אם בחקתי תלכו..."** ונתתי גשמיכם בעתם", ונאמרו שם כל היעודים וההטבות שיהיו לבני ישראל "אם" ילכו בחוקות התורה.

וּדְרָשִׁינָן, אֵין פִּירוּשׁ "אם" לשון ספק, אלא לשון תחנונים, שהקב"ה מתחנן, כביכול, לפניהם לשמור את התורה.

וכן הוא אומר [תהלים פא]: "לו עמי שומע לי, ישראל בדרכי יהלכו". ודרשין, "לו" בלשון "הלואי", היינו שהקב"ה מתחנן לפניהם לשמוע בקולו וללכת בדרכיו, ומבטיח להם ברוב חסדיו "כמעט [מיד] אויביהם אכניעם, ועל צריהם אשיב ידי". ואומר, ועוד נאמר [ישעיה מח]: "לו הקשבת למצותי - ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים. ויהי כחול זרעך, וצאצאי מעיך כמעותיו".

הגמרא מביאה ברייתא הדורשת עוד דרשה על הפסוק [דברים ה]: "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם".

תנו רבנן: אמר הקב"ה "מי יתן, והיה לבכם זה להם".

אמר להן משה לישראל: אתם, כפויי טובה, אינכם מכירים להחזיק טובה למי שעושה לכם טובה, והינכם בני כפויי טובה, בני אדם הראשון שהיה כפוי טובה! (כמו שיבואר בהמשך).

כי בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל "מי יתן, והיה לבכם זה להם" - היה להם להכיר בטובתו של הקב"ה, ה"נותן", והיה להם לומר "תן אתה!" ולא אמרתם כן, אלא הייתם כפויי טובה, והתלוננתם על המן,

כמו דכתיב [במדבר כא]: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", ודרשין "קלוקל" מלשון "קל קל", דהיינו שהיה נבלע בכל איבריהם, ולא היו צריכים להטריח את עצמם ללכת מרחק שלש פרסאות מחוץ למחנה כדי להתפנות. והיא היתה טובה גדולה עבורם, ואמר להם משה: האיך אתם מתלוננים ורוגנים על כך?! הרי זו כפיות טובה! ואתם בני כפויי טובה, בני האדם הראשון, שכפה בטובתו של הקב"ה. שהוא נתן לו את האשה לטובתו ולעזרתו, ואילו האדם כפה בטובה, דכתיב [בראשית ג]: שאמר אדם הראשון להקב"ה: "האשה אשר נתתה עמדי - היא נתנה לי מן העץ ואוכל". והיה לו לומר "האשה נתנה לי". ודרשין ממה שאמר "אשר נתתה עמדי", שתלה אדם הראשון את קלקלתו במתנתו של הקב"ה.

וממשיכה הבריייתא ואומרת: **אף משה רבינו**, לא נזכר לתת לכו לדבר זה, **ולא רמזה להן לישראל** לדברי תוכחה אלו, **אלא עד לאחר ארבעים שנה** שהיו במדבר -

שנאמר [דברים כט]: אמר להם משה רבינו לישראל, **"ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר"**. הרי שפרשה זו נאמרה בסוף ארבעים שנה. **וכתיב**, שאז אמר להם **"ולא נתן ה' לכם לב לדעת, ועינים לראות, ואזנים לשמוע, עד היום הזה"**. שרק היום יש לכם לב לדעת מה הקב"ה מבקש מכם. ואז אמר להם משה: למה לא אמרתם "תן אתה"?!

והיינו, שרק ביום הזה נזכר משה לומר להם שיש בכך מדת "כפיות טובה". **אמר רבה [רבא]: שמע מינה**, אפשר לשמוע מכך שאפילו משה רבינו לא נזכר עד עבור ארבעים שנה, כי **לא קאי איניש אדעתיה דרביה**, אין אדם עומד על דעתו של רבו, להבין סוף דעתו ותבונתו - **עד שיעברו ארבעין שנין**. רק לאחר ארבעים שנה של ישיבתו ושימושיו את רבו, הוא יכול לרדת ולהבין סוף דעתו. **אמר רבי יוחנן משום משום בשם רבי בנאה: מאי, מהו ביאור הא דכתיב [ישעיה לב]: "אשריכם זורעי על כל מים, משלחי רגל השור והחמור"?** -

[פשט המקרא הוא: בעת הגאולה תזרעו בכל המקומות, אף שלא במקום מים, ותשלחו שם בהמותיכם לרעות, בלי חשש שיזיקו, מרוב תבואה].

אשריהם ישראל! בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים - יצרם הרע מסור בידם, ואין הם מסורים ביד יצרם!

לפי שנאמר בתחילת הפסוק **"אשריכם זורעי על כל מים"**, ואין פירוש "זריעה" אלא צדקה, שנתיתנה מצמיחה גמילות חסדים. **שנאמר** [הושע י] **"זרעו לכם לצדקה, וקצרו לפי חסד"**. ואין פירוש "מים" אלא תורה, שנאמר [ישעיה נה]: **"הוי כל צמא לכו למים"**.

ואומר הפסוק בהמשך, **"משלחי רגל"** - ששני הדברים הללו, תורה וגמילות חסדים, הם משלחים ומשליכין את יצר הרע הנקרא "אורח" [שמואל ב יב], דהיינו רגלי האורח.

וממשיך הפסוק ואומר, **"השור והחמור"**, שהם דברי תורה -

כמו ששנינו, תנא דבי אליהו: לעולם ישים אדם עצמו כשור לעול וכחמור למשאוי, לשאת ולסבול עול תורה וגמילות חסדים. כלומר, שמקבל עליו עול תורה.

[עד כאן ע"פ ביאור 'חברתא']

*

למדנו במשנה - ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהם וכו':

קושיא: ומי בעינן כולי האי וכו': מדוע צריך לאסור כל כך הרבה ימים קודם לחג שלהם? הרי החשש הוא שמא הגוי יקנה את הבהמה להקרבה לעבודה זרה, ובכך יעבור היהודי על "לפני עוור לא תתן מכשול" (עין רש"י). אך למדנו במשנה במסכת חולין, בארבעה זמנים בשנה כל מי שקונה בהמה שוחט אותה באותו יום. ולכן המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע לו 'מכרתי היום את האמא שלה לשחיטה', או 'מכרתי היום את הבת שלה לשחיטה'. כדי שהקונה ידע שלא לשחוט את הבהמה שהוא קונה, משום איסור "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד".

ואלו הן הזמנים - ערב יו"ט האחרון של חג סוכות, בגלל שהוא זמן ההקרבה האחרון לעולת ראייה ושלמי חגיגה של חג הסוכות. ערב יו"ט הראשון של פסח, בגלל קרבנות פסח. ערב שבועות, בגלל עולת ראייה ושלמי חגיגה. וערב ראש השנה, בגלל שאוכלים בשר ביו"ט. ולדעת ר' יוסי הגלילי אף ערב יום הכיפורים בגליל, בגלל שהיו מרבים שמחה ביום הזה (וכמו שכתוב שכל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי).

מוכח שהקונה בהמה לאכילה קונה אותה יום אחד קודם לכן (שהרי הוא קונה בערב יו"ט לצורך יו"ט).

תירוץ: התם דלאכילה סגיא בחד יומא, הכא דלהקרבה בעינן תלתא יומי: שם מדובר בקונה בהמה לאכילה, ולכן מספיק לו יום אחד כדי לקנות אותה. (ובכל הזמנים שאמרה המשנה בחולין, לא מדובר בבהמות שנקנות לקרבן כפי שהבינה

הגמרא בתחילה, אלא בבהמות שנקנות לאכילה, ובזמנים הללו עושים הרבה סעודות. מלא הרועים). אבל כאן מדובר בגוי הקונה בהמה להקרבה, ולכן הוא צריך שלושה ימים בשביל לחפש בהמה לקרבן.

קושיא: ולהקרבה סגי בתלתא יומי וכו': האם בשביל קרבן מספיק שלושה ימים כדי לחפש בהמה? והרי למדנו בבבליא שדורשים בהלכות הפסח שלושים יום קודם חג הפסח, ולדעת רשב"ג שבועיים קודם החג. והסיבה לכך, כדי להזכיר לעם לקנות בהמה לקרבן פסח (רבינו חננאל).

תירוץ: אכן דשכיחי מומין וכו': אנחנו היהודים שפוסלים את הקרבן אפילו ב'דוקין' שבעין' (= קרום המכסה את העין), צריכים שלושים יום כדי למצוא בהמה כשרה לקרבן. אבל הגוים שפוסלים את הקרבן רק אם חסר לו איבר, מספיק להם שלושה ימים.

דא"ר אלעזר מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח: מניין שאסור לגויים להקריב בהמה מחוסרת איבר קרבן לה' ב'במה' שלהם? לומדים זאת מנח, שה' צוה אותו "וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיא אֶל הַתֵּבָה", כדי שהוא יוכל להקריב אחר כך קרבנות לה'. ומהמילים "ומכל החי" לומדים שהוא צריך להביא בהמה שכל ראשי האיברים שלה חיים ולא חסר לה אחד מהם. ומכאן לומדים שהקרבן שבני נח מקריבים לה' פסול אם הוא מחוסר איבר. ומכאן הנהיגו הצאצאים שלהם שגם הקרבנות שהם מקריבים לעבודה זרה, פסולים אם הם מחוסרים איבר.

קושיא: האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא: המילים "ומכל החי" נצרכות כבר ללמד שנח לא יביא בהמה טריפה (= העומדת למות) לתיבה. ואם כן אי אפשר ללמוד משם שלא יביא בהמה שחסר לה איבר. **תירוץ:** טריפה מ"לחיות זרע" **נפקא:** את זה שנח לא יביא טריפה לומדים מפסוק אחר. ה' אמר לנח להביא את הבהמות בשביל "לחיות זרע על פני כל הארץ". ובהמה טריפה אינה יכולה להוליד. **קושיא:** הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת. אלא למ"ד טריפה יולדת, מאי איכא למימר?

תירוץ: **אמר קרא "אתך" בדומין לך:** אלא שלא יביא טריפה, לומדים ממה שה' אמר לנח "שנים מכל תביא אל התבה להחית אתך", תביא את הבהמות דומות לך, כמו שאתה בריא כך גם הם צריכות להיות בריאות.

קושיא: **ודלמא נח גופיה טריפה הוה?** תירוץ: **"תמים" כתיב ביה:** על נח נאמר שהיא היה "תמים" והיינו שלם בלי מום. קושיא: **ודלמא 'תמים בדרכיו' היה?** כלומר במידות טובות. תירוץ: **"צדיק" כתיב ביה:** נאמר עליו שהיה "צדיק תמים". ומהמילה "צדיק" כבר לומדים שהיו לו מידות טובות, ואם כן נשארה לנו המילה "תמים" ללמוד ממנה לבריא. קושיא: **דלמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו הוה?** עדיין ה"תמים" לא מיותר. כי "תמים" הכוונה במידות טובות (כגון עניו ושפל רוח), ו"צדיק" הכוונה במעשים טובים (כגון שהוא לא גוזל וגונב מאחרים).

תירוץ: **לא סלקא דעתך דנח גופיה טריפה הוא!** **דאי סלקא דעתך דנח טריפה הוה,** א"ל **רחמנא כוונתך עייל שלמין לא תעייל?** אל תעלה בדעתך שנח היה טריפה. כי אם נח היה טריפה, האם יתכן שהקב"ה אמר לו "להחיות איתך" דהיינו תביא בהמות כמותך דוקא טריפות ולא בריאות? אלא בהכרח שנח לא היה טריפה, והקב"ה אמר לו "איתך" כדי ללמד אותו להביא בהמות כמותו ולא טריפות. וממילא המילים "ומכל החי" מיותרות ללמד שלא יביא בהמה מחוסרת איבר.

שאלה: **והשתא דנפקא ליה וכו':** ועכשיו שלמדנו שלא יביא טריפה מ"איתך", אם כן "לחיות זרע" נשאר מיותר ומה הוא בא ללמד? תשובה: **אי מאתך וכו':** מהמילה "איתך" היינו חושבים שלא יביא טריפה, לא בשביל שהיא תוליד, אלא כדי שהיא לא תמות ותוכל לשמש כחברה לבהמה שלצידה. ולכן יכול נח להביא בהמה זקנה או מסורסת שאינה יכולה להוליד. ועל כך מלמד "לחיות זרע" שצריך להביא דוקא בהמה שיכולה ללדת.

*